

ODNOS IZMEĐU SUDSKE POLICIJE I TUŽILAŠTVA U ITALIJI I ŠPANIJI POTREBA REFORME ZAKONODAVSTVA²

Apstrakt

Autor u radu analizira odredbe dva evropska zakonodavstva u kojima je prethodna faza krivične procedure u osnovu različito regulisana. Uloga javnog tužioca i sudske policije u Italiji i Španiji izvire iz ustavnih temelja koji pružaju neophodne garancije osnovnih ljudskih prava i sloboda i podele vlasti.

Predmet razmatranja su pojam sudske policije, ovlašćenja sudske policije i javnog tužioca i mehanizmi delovanja javnog tužioca na obavljanje policijskih poslova i položaj policijskih službenika. Cilj rada je da se putem uporednopravne analize uz kritički osvrt izdvoje tendencije, da se istaknu primeri prihvatljivih i nužnih rešenja, kao i potreba usklađivanja prava Republike Srbije, te pravci buduće reforme pravnog i procesnog položaja i odnosa organa postupka.

Uočljiva je tendencija uvođenja javno – tužilačke istrage. U Republici Srbiji, na javno tužilaštvo se prenose ovlašćenja nezavisnog sudskog organa, a javnotužilaštvo ne uživa garancije nezavisnosti, što je neophodna pretpostavka radi ostvarivanja podele vlasti. Pored toga, nova uloga javnog tužioca zahteva usklađivanje procesnih odredaba u pogledu novih pravnih sredstava i mehanizama.

Ključne reči: javni tužilac, sudska policija, ljudska prava, podela vlasti

1. Uvod

Italijanski krivični postupak, prema Zakoniku o krivičnom postupku iz 1930. godine (*Codice Rocco*), imao je karakteristike inkvizitorskog postupka, po ugledu na francuski французски *Code d'instruction criminelle*

¹ Viši sudijski saradnik u Prvom osnovnom sudu u Beogradu, e – mail: miljusivana 85@gmail.com

² Rad je rezultat istraživanja na projektu: "Identitetski preobražaj Srbije" iz oblasti "Reforma krivičnog zakonodavstva Srbije", koji finansira i realizuje Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu u toku 2016. godine

od 1808. godine. Prethodni Zakonik isticao je inkvizitorski karakter Zakonika o krivičnom postupku Italije stavljajući veći akcenat na fazu koja prethodi suđenju i skoro u potpunosti isključujući učešće branioca u ovoj fazi.³

Codice di procedura penale od 1988. godine, stupio je na snagu 24.10.1989. godine i ustanovio je postupak sa izraženim karakteristikama akuzatorskog postupka u kome je centralna faza postupka suđenje, kao stadijum u kome se izvode dokazi. Postupak usvaja adverzijalne elemente kao što je istražna delatnost branioca, uvedena izmenama i dopunama iz 2000. godine (*Articolo 391 bis*)⁴, a osnažene su i posebne pojednostavljene forme postupanja. Pored toga, Zakonik i dalje reguliše fazu istrage - prethodna ili preliminarna istraga (*indagine preliminare*), koja se procesno ne razdvaja od predistražnog postupka, ali se jasno odvaja od faze suđenja.

Prethodna istraga počinje od momenta saznanja državnog tužioca da je izvršeno krivično delo, bez donošenja formalne odluke o sprovođenju istrage u vidu rešenja ili naredbe. Zatim, uz pomoć službenih lica, tužioci istražuju krivična dela, prikupljaju dokaze i vode krivično gonjenje kao predstavnici celog društva, a ne isključivo radi nekog privatnog interesa.⁵ Umesto sudske istrage u kojoj je istražni sudija prikupljao dokaze, Zakonik uvodi tužilačku istragu, u kojoj sudija za prethodnu istragu (*giudice per le indagini preliminari*) ima nadležnost da kontroliše da li je sprovođenje prethodne istrage u skladu sa zakonom⁶, nadzire državnog tužioca i pravosudnu policiju, te da li se poštuju prava lica protiv koga se vodi istraga. Prateća pojava promene položaja tužioca i promene koncepta krivičnog postupka jeste i promena položaja i uloge policije u krivičnom postupku.⁷ *Codice di procedura penale* detaljno reguliše ovlašćenja pravosudne policije (*policia giudiziaria*), kao funkcionalno određenog organa i ujedno učesnika prethodne krivične procedure.

³ A. Manna, E. Infante, *Criminal Justice Systems in Europe and North America, Italy*, The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, Helsinki 2000., 7.

⁴ Adverzijalni elemenat u krivičnom postupku Republike Srbije prema Zakoniku o krivičnom postupku iz 2011. godine je stvaranje mogućnosti za tzv. "paralelnu istragu", odnosno formalno omogućavanje "odbrani" da tokom javno – tužilačke istrage sama prikuplja određene dokaze i materijale – V. M. Škulić, *Krivično procesno pravo*, Beograd 2014., 23.

⁵ B. Milošević, A. Tirić, *Modul 3 – krivična oblast, principi krivičnog postupka i istraga*, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Javna ustanova CEST FBiH i CEST RS, Sarajevo 2009., 23.

⁶ Ako državni tužilac smatra da nema osnova za krivično gonjenje i ako želi da odustane od krivičnog gonjenja, obraća se sudiji za prethodnu istragu sa zahtevom da arhivira predmet i da okonča postupak. (*Artículo 408*). Sudija može da zahteva od državnog tužioca da nastavi istragu i odredi mu da podigne optužnicu ili da okonča postupak. Preispitivanje odluke državnog tužioca da ne goni posledica je načela legaliteta (*Artículo 405, 408 i 125 Codice di procedura penale*)

⁷ V. Đurđić *et al.*, *Javno tužilaštvo, policija, krivični sud i suzbijanje kriminaliteta*, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd 2008., 216.

Adverzijalni elementi krivičnog postupka su ublaženi odlukama Ustavnog suda i kasnijim zakonskim izmenama na osnovu kojih se omogućavalo korišćenje izjava datih tokom prethodne istrage kao dokaznog materijala čime prethodna istraga dobija na većem značaju.⁸

Rezultati radnji koje državni tužilac i pravosudna policija preduzimaju tokom prethodne istrage ne mogu da se koriste kao dokaz na glavnom pretresu, osim izuzetaka predviđenih u Zakoniku i radnji koje ne trpe odlaganje koje se preduzimaju na dokazom ročištu (*incidente probatorio*). Po pravilu, dokazi se izvode u fazi suđenja. Prema članu 111 stav 5 Ustava, suđenje se uređuje prema načelu direktnog sučeljavanja stranaka u dokaznom postupku. Zapravo, ceo sistem se zasniva na tzv principu “double dossier”.⁹ U fazi prethodne istrage u spisima predmeta su rezultati radnji, mere koje preduzima državni tužilac i pravosudna policija, uključujući i policijske pisane izveštaje. U fazi suđenja u spisima predmeta nalaze se dokazi na kojima se može zasnivati presuda.

Inkvizitorski neograničeno uređeni deo postupka je samo izviđaj, jer je izviđajna vlast (državni tužilac s pomoćnim mu organima), jedini subjekt, a okrivljenog još nema, već najviše osumnjičenika.¹⁰ *Codice di procedura penale* uprkos akuzatorskim elementima i institutima karakterističnim za adverzijalne sisteme (paralelna istraga) prihvata kontinentalnu koncepciju odnosa javnog tužilaštva i policije u istrazi prema kojoj javni tužilac rukovodi prethodnom procedurom, odnosno ostvaruje dominantnu ulogu putem nadzora nad radom policije. Javni tužilac daje instrukcije i naloge policiji, kontroliše i usmerava njen rad, a poseduje odgovarajuće pravne mehanizme delovanja na karijeru policijskih službenika. U Engleskoj i SAD policija samostalno sprovodi isleđenje, bez kontrole javnog tužioca.

Španski *La Ley de Enjuiciamiento Criminal* od 1882. godine, kao i većina evropskih krivičnoprocesnih zakona, sledio je Napoleonov *Code d'instruction criminelle* od 1808. godine, te je uveo mešoviti sistem procedure sa inkvizitorskim elementima u fazi istrage. Zakon je od momenta donošenja bio predmet brojnih reformi, poslednji put oktobra 2015. godine. Bitna osobina krivičnog postupka Španije je da javni tužilac nema monopol na pravo da krivično goni.¹¹ Specifičnost se ogleda u pravu žrtve i građana da gone.

⁸ Odlukom Ustavnog suda Italije broj 255 iz 1992. godine član 500 paragraf 3 Zakonika proglašen je neustavnim, jer nije predviđao unošenje u sudske spise izjava svedoka koje su date pred javnim tužiocem kada su osporene na glavnom pretresu.

⁹ K. Ligeti, *Toward a prosecutor for the European Union Vol. I – A Comparative Analysis*, Oxford 2013., 395.

¹⁰ T. Živanović, *Osnovni problemi Krivičnog i Građanskog procesnog prava (postupka) II odeljak*, Beograd 1941., 58.

¹¹ K. Ligeti, 706.

U fazi istrage (*instrucción*) nije predviđena paralelna istraga odbrane, te istraga nema adverzijalne elemente. Odnosi između sudske policije, javnog tužilaštva i istražnog sudije su složeniji nego u Italiji. Zakonik pravi razliku između sudske istrage (*instrucción judicial*) i preliminare istrage (*diligencias preliminares*). Španija zadržava sudsku istragu, uz uvođenje nadležnosti javnog tužioca u skraćenom krivičnom postupku i pojednostavljenim procedurama. Istražni sudija rukovodi preliminarnim istragama u redovnom postupku. Odluku o sprovođenju sudske istrage donosi istražni sudija (*juez de instrucción*). Ukoliko javni tužilac primi kopiju policijskog izveštaja, u isto vreme kada je istražni sudija obavješten, često ima sudsku funkciju.¹² Pre nego što istražni sudija donese odluku o sprovođenju istrage, javni tužilac ima ovlašćenje u skraćenom postupku da sprovede prethodnu istragu.¹³ U pojednostavljenim procedurama, istražne radnje preuzima javni tužilac, ali istražni sudija uvek može da interveniše.

Dakle, u fazi istrage, faktički razlikujemo postupak u nadležnosti istražnog sudije, podeljenu nadležnost istražnog sudije i javnog tužioca i nadležnosti istražnog sudije da interveniše u proceduri koju vodi javni tužilac. Postavlja se pitanje ko u Španiji faktički sprovodi istragu kada Zakon omogućava učešće oba organa postupka, odnosno sa kojim organom sudska policija uspostavlja direktan procesni odnos. Zajednički rad javnog tužioca i istražnog sudije u sprovođenju istrage vezuje se pre svega za najsloženije slučajeve. Pitanje nije jasno rešeno u zakonu, i kao što smo naveli, zavisi od više faktora: složenost slučaja, ličnosti istražnog sudije i javnog tužioca (neki vide sebe prvenstveno kao pravnike i retko daju naloge policiji, dok su drugi skloni da se aktivno mešaju u policijske aktivnosti), prethodnog profesionalnog iskustva; instrukcija najvišeg javnog tužioca i glavnog javnog tužioca pred sudom itd..¹⁴ Nedostatak preciznih odredaba daje slobodu policiji kome će podneti izveštaj, istražnom sudiji ili javnom tužiocu. U svakom slučaju, istražni sudija uvek može preuzeti slučaj od javnog tužioca.

Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije od 26. septembra 2011. godine razdvaja fazu predistražnog postupka od faze istrage. U predistražnom postupku javni tužilac ima rukovodeću ulogu. Zakonik

¹² B. Elsner, B. Aubusson de Cavarlay, P. Smit, "The Examining Magistrate's Function and Involvement in Investigative Matters", *Eur J. Crim Policy Res* 14/2008, 228.

¹³ Ukoliko javni tužilac donese odluku da ne nastavi svoju istragu, odnosno da arhivira slučaj (smatra da delo nije krivično delo), mora o tome da obavesti oštećenog, koji ima pravo da ponovi prijavu istražnom sudiji, koji može da odluči o sprovođenju istrage (*Artículo 773 párrafo 2 La Ley de Enjuiciamiento Criminal*).

¹⁴ K. Ligeti, 715-716.

raskida sa pravnom tradicijom i uvodi istragu javno-tužilačkog¹⁵ karaktera koja započinje na formalan način - donošenjem naredbe javnog tužioca. Kao noviteti koji su izazvali brojne rasprave u pravnoj teoriji i čija primena je sporna u praksi, prisutni su elementi tzv. paralelne istrage tj. prikupljanje dokaza i materijala u korist odbrane. Ovlašćenja sudije za prethodni postupak ograničena su na odlučivanje o merama procesne prinude i o sprovođenju posebnih istražnih tehnika.

2. Pravni položaj državnog tužilaštva i policije u Italiji

Na osnovu Ustava iz 1947. godine na državno tužilaštvo primenjuju se garancije za uređenje sudske vlasti. Državno tužilaštvo uživa garancije samostalnosti i nezavisnosti koje uživa sudska vlast.¹⁶ Član 109 Ustava predviđa da nosioci pravosudnih funkcija mogu *direktno da koriste sudsku policiju*. Svrha ustavnog prava je da se izbegne de facto gubitak nezavisnosti i samostalnosti magistrata u odnosu na izvršnu vlast, što bi se desilo ukoliko bi sudska policija bila u potpunosti podređena ministrastvu pravde.¹⁷ S druge strane, Ustavom je regulisano da ministvo pravde ima organizaciona ovlašćenja u odnosu na pravosudne službe i ovlašćenja vezana za njihove delovanje (član 110). Ministarstvo pravde, koje je pre donošenja Ustava iz 1947. godine vršilo samo operativnu kontrolu nad kancelarijom tužioca, sada samo nadgleda legitimnost njegovih funkcija.¹⁸

Pravosudno organizaciono pravo regulisano je posebnim zakonima koji polaze od ustavnih načela i detaljno ih razrađuju (*Ordinamento Giudiziario*). Zakonom 195 из 1958. godine predviđen je magistrat (*Consiglio Superiore della Magistratura*), kao nezavistan i samostalan pravosudni organ, u čiji sastav ulaze sudije i tužioc. Ustavom se definiše kao jedinstven organ za sudije i tužioce, koji postavlja, zadužuje, premešta, unapređuje i izriče disciplinske mere članovima sudstva. Dakle, javno tužilaštvo je integralni deo pravosuđa koje počiva na jedinstvenim načelima.

¹⁵ Zakonikom o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Jugoslaviju iz 1929. godine prethodni postupak se delio na izviđaj, koji je mogao biti izviđaj državnog tužioca, policijski i sudski izviđaj i istragu, koju je sprovodio istražni sudija. Zakonom o krivičnom postupku iz 1948. godine, koji je donet po ugledu na sovjetsko krivično procesno zakonodavstvo, a jedno vreme i prema Zakonu o krivičnom postupku iz 1953. godine, istragu su vodili organi javnog tužilaštva i policije, javni tužilac je imao veliki uticaj na sud i raspolagao velikim ovlašćenjima kao državni organ, a novelom iz 1967. godine istraga je postala čisto sudska i kao takva se održala do danas. Više o tome V. M. Grubač, *Krivično procesno pravo*, Beograd 2008., 57-63.

¹⁶ Javno tužilaštvo Republike Srbije, s obzirom na vezu sa izvršnom vlašću, ne uživa ustavnu i zakonsku garanciju nezavisnosti, već samo samostalnosti i nepristrasnosti.

¹⁷ A. Manna, E. Infante, 29.

¹⁸ V.S. Pisano, The Organization and Responsibilities of the Italian Judicial Police, *J Forensic Sci* vol. 24, 1/1979, 223-224

Na taj način sprečava se uticaj izvršne vlasti na odluke javnog tužioca i osnažuje se načelo legaliteta oficijelnog krivičnog gonjenja. Pored ustavnih garancija, *Codice di procedura penale* predviđa da se odluke tužilaštva mogu preispitivati samo od strane sudije.

Prema Ustavu Republike Srbije javno tužilaštvo je predviđeno kao samostalno, ne predviđa se kao nezavisno, imajući u vidu vezu sa izvršnom vlasti. Pozitivno pravo ne sadrži efektivne garancije nezavisnosti niti samostalnost javnog tužilaštva od uticaja drugih organa vlasti i političkih uticaja što je neophodan preduslov za ostvarivanje funkcije krivičnog gonjenja, a stupanjem na snagu novog Zakonika tužilaštvo se prenose ovlašćenja nezavisnog sudskog organa.¹⁹

Uvođenjem tužilačke istrage novim Zakonikom o krivičnom postupku Srbije u pravnoj teoriji postavilo se pitanje preispitivanja pravnog odnosa javnog tužilaštva i policije. To bi na jednoj strani, podrazumevalo da se zaposleni u odeljenjima policije koja postupaju po nalogima javnog tužioca nalaze pod njegovom nadležnošću, tako da ih izvršna vlast, bez tužiočeve saglasnosti, ne može rasporediti na druge funkcije.²⁰ S druge strane, postavlja se pitanje sveobuhvatnog uticaja javnog tužioca na karijeru policajaca, što je posebno regulisano samo za tužilaštvo posebne nadležnosti.²¹

Pojam policije u Republici Srbiji određen je Zakonom o policiji, Policija se definiše najpre organizaciono, kao centralna organizaciona jedinica Ministarstva. U skladu sa međunarodnim standardima, predviđeno je načelno da policija u obavljanju svojih poslova štiti i unapređuje bezbednost građana i imovine, poštujući Ustavom zajemčena ljudska i manjinska prava i slobode i druge zaštićene vrednosti u demokratskom društvu. Upotreba sredstava prinude mora biti na Ustavu i zakonu zasnovana.

Državna policija u Italiji sastoji se od tri glavna korpusa: civilni korpus Državne policije, pod nadležnosti ministarstva unutrašnjih poslova; Karabinjeri (sa civilnom i vojnom nadležnošću) pod nadležnosti ministarstva odbrane; Finansijska garda (prevencija i represija kod krivičnih dela vezanih za utaju poreza), pod nadležnosti ministarstva finansija. U skladu sa pravnom terminologijom, u italijanskim policijskim

¹⁹ I. Miljuš, B. Stanković, "Nadležnost krivičnog vanpretnosnog veća u fazi istrage i optuženja – problemi u praksi" in – *Sudjenje u razumnom roku i drugi krivičnopravni instrumenti adekvatnosti državne reakcije na kriminalitet*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd 2015., 581.

²⁰ G. Ilić, "Marginalije uz dilemu: Tužilačka istraga versus sudska istraga" in- *Stanje kriminaliteta u Srbiji i pravna sredstva reagovanja II deo*, Pravni fakultet u Beogradu 2008., 200.

²¹ Prema odredbi člana 10 stav 3 Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela, ministar nadležan za unutrašnje poslove, uz pribavljeno mišljenje Tužioca, postavlja i razrešava starešinu Službe i donosi akt kojim bliže uređuje rad Službe, u skladu sa zakonom.

priručnicima policija je klasifikovana kao javne snage i dalje se razmatra prema aspektima tehničkih funkcija kao bezbednosna policija, administrativna policija, sudska policija i zatvorska policija.²² Dakle, termin sudska policija je funkcionalan i označava policijske službenike imenovine iz sva tri korpusa, sa ovlašćenjima u sprovođenju istrage prema *Codice di procedura penale*, odgovorne pravosudnim autoritetima.

Specijalnu agenciju *Direzione Investigativa Antimafia*, osnovalo je ministarstvo unutrašnjih poslova radi sprovođenja istraga za organizovani kriminal, koja sudeluje sa nacionalnim tužiocem za mafiju. Postoji i više specijalizovanih grupa sudske policije za istrage vezane za organizovani kriminal.

Zakonik je podeljen u 11 knjiga. Prva knjiga sadrži odredbe koje se odnose na procesne subjekte. Funkcije pravosudne policije, po nalogu i u zavisnosti od pravosudnih autoriteta, pre svega obavljaju kriminalistička odeljenja koja su smeštena pri kancelarijama državnog tužioca i kriminalističke službe (*Articolo 56*). Službenici u odeljenju mogu biti raspoređeni na drugo mesto ili unapređeni samo uz pristanak i mišljenje nadležnog tužioca. Starešina službi pravosudne policije je odgovoran za svoj rad javnom tužiocu (*Articolo 59 comma 2*).

Pojedine radnje pravosudna policija mora da preduzima po sopstvenoj inicijativi, dok je za preduzimanje pojedinih radnji potreban nalog ili odluka pravosudnog organa. Zakonik u pogledu funkcija pravosudne policije pravi razliku između obaveštavanja o izvršenom krivičnom delu, klasičnih policijskih radnji koje se preduzimaju prema pravilima kriminalistike (sprečavanje daljih posledica krivičnih dela, traganje za učiniocem, preduzimanje neophodnih mera da se obezbede dokazi i prikupljanje svega što je potrebno za sprovođenje zakona), s jedne strane, te sprovođenja istraga i aktivnosti određenih ili delegiranih od strane pravosudnog organa, s druge strane (*Articolo 55*). Dakle, procesni i pravni odnos, pravosudne policije i nadležnog tužioca uspostavlja se od momenta saznanja tužioca da je učinjeno krivično delo, kada i započinje faza prethodne istrage. Pravosudna policija je u obavezi da podnese krivičnu prijavu (*denuncia*).²³

3. Codice di procedura penale

Državni tužilac i pravosudna policija preduzimaju isledne procesne radnje. Državni tužilac rukovodi prethodnom istragom i direktno

²² V.S. Pisano, 221.

²³ Prema *Codice di procedura penale denuncia* je jedna od vrsta krivične prijave. Policijski službenici i članovi javnih autoriteta imaju zakonsku obavezu da prijave izvršenje krivičnog dela, dok, osim kada su u pitanju najteže krivična dela, takva obaveza ne postoji za građane.

raspolaze sa pravosudnom policijom koja je ovlašćena da, i nakon podnete krivične prijave, pod zakonom predviđenim uslovima, može i po sopstvenoj inicijativi preduzimati odgovarajuće radnje (*Articulo 327*). Prema Ustavu, organi javne sigurnosti mogu u hitnim slučajevima da preduzimaju mere ograničenja lične slobode, ali o tome moraju obavestiti pravosudne organe u roku od 48 časova. Codice di procedura penale, za hitne situacije predviđa ovlašćenje sudske police da preduzme hapšenje i zadržavanje radi ispitivanja (*fermi*).

Zakonik u posebnoj glavi nabraja i detaljno reguliše ovlašćenja pravosudne policije u fazi istrage: obaveštenje državnog tužioca o izvršenom krivičnom delu, obezbeđenje izvora dokaza, identifikacija osoba protiv kojih se vodi istraga i drugih lica, prikupljanje sumarnih informacija od lica protiv kojih se vodi istraga, druge sumarne informacije, pretresanje, zaplena paketa i prepiske, hitna istraživanja mesta, lica i stvari.

Zakonik izričito predviđa formu podnošenja krivične prijave (pisana forma), vreme podnošenja (bez odlaganja), kao i sadržaj krivične prijave (bitna obeležja bića krivičnog dela i ostale okolnosti, izvori dokaza, preduzete aktivnosti), te formiranje pisane dokumentacije, što krivičnu prijavu čini formalnijom. Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, ne izdvaja posebno krivičnu prijavu policije, već sadrži samo sumarnu odredbu po kojoj podnosilac krivične prijave navodi dokaze koje su mu poznati i preduzima mere da bi se sačuvali tragovi krivičnog dela, predmeti i drugi dokazi, pa se u pravnoj teoriji ističe da je neopravdano policija izjednačena sa drugim podnosiocima krivičnih prijava.²⁴ Prilikom obavljanja svojih funkcija pravosudna policija sprovodi direktive državnog tužioca i preduzima radnje po sopstvenoj inicijativi o kojima odmah obaveštava tužioca, a radi sprovođenja radnji može da angažuje stručna lica. Za uzimajnje bioloških uzoraka, kada ne postoji saglasnost, potrebna je prethodna saglasnost tužioca bilo u usmenoj ili pisanoj formi. ZKP RS predviđa angažovanje stručnih lica prilikom preduzimanja dokazne radnje uvidjaja i prilikom uzimanja uzoraka, a za uzimanje uzoraka potrebna je naredba tužioca ili suda.

Državni tužilac i pravosudna policija mogu da uzimaju sumarne informacije od lica koje se nalazi pod istragom (*persona sottoposta alle indagini*) u prisustvu branioca. Policija može samo da prikuplja informacije od lica koja se nalaze na slobodi (*Articulo 350*). Kada pravosudna policija prikuplja sumarne informacije od lica protiv koga se vodi istraga, obavezno je prisustvo branioca. Ako se ne pronađe branilac ili se ne pojavi, policija se obraća državnom tužiocu da obezbedi

²⁴ Teško se može očekivati da obični građani aktivno dokazno deluju, a ranije zakonsko rešenje je takvu obavezu ustanovljavao samo za državne organe - V. M. Škulić, *Krivično procesno pravo*, Beograd 2014., 299.

branioca. Takođe, kao izuzetak je predviđeno da, ako policija zatekne lice pod istragom na mestu izvršenja krivičnog dela, može od njega da prikuplja informacije korisne za neposredno nastavljanje istrage iako je lice uhapšeno in flagranti²⁵ ili zadržano. Sudska policija može uzimati izjave od lica protiv kojih se vodi istraga u vidu spontanijh izjava, koje ne mogu da se koriste na glavnom pretresu, osim pod uslovima izričito predviđenim Zakonikom, kao i od lica koja se mogu dovesti u vezu sa okolnostima značajnim za istragu, lica koja su učesnici u povezanom krivičnom postupku ili lica kojima se stavlja na teret krivično delo u vezi sa predmetnim.

Materijal koji su sudska policija i tužilac prikupili u fazi istrage, postaje sastavni deo dosijea, spisa predmeta, tužioca. U drugoj fazi prethodnog postupka, tj. u fazi prethodnog ročišta, primenom načela kontradiktornosti sagledavaju se i ispituju svi prikupljeni dokazi u prethodnoj istrazi i ocenjuju njihova podobnost i valjanost da bi se predmet uputio na sudjenje.²⁶ Sudija za prethodno ročište (*giudice delle udienza preliminare*) ceni i izjave lica i pisanu dokumentaciju prikupljene u fazi prethodne istrage. Tužilac, na glavnom pretresu, sadržaj informacija iz dosijea, može da iskoristi tokom unakrsnog ispitivanja, radi provera navoda ispitanog lica, samo u slučaju da se navodi iz istrage, razlikuju od navoda na glavnom pretresu (*Articulo 503 comma 3*). Na taj način, materijal prikupljen sudelovanjem pravosudne policije i tužioca, postaje značajan za ocenu verodostojnosti navoda sa glavnog pretresa i posredno dobija svoj značaj.

Sudska policija pod Zakonikom predviđenim uslovima koji se odnose na propisanu kaznu za krivična dela i prirodu krivičnih dela, mora ili može lišiti slobode flagrantnog učinioca (obavezno, fakultativno hapšenje), a policijsko hapšenje se odnosi na postojanje posebnih okolnosti (opasnost od bekstva), odgovarajući stepen sumnje (ozbiljna sumnja) da je izvršeno krivično delo, propisana kazna, priroda dela. U svakom slučaju policija o lišenju slobode mora da obavesti tužioca. Policija može i na sopstvenu inicijativu zadržati radi ispitivanja lice (fermi) pod zakonom predviđenim slučajevima, u hitnim situacijama, kada nije moguće obezbediti odluku državnog tužioca. Uslovi za zadržavanje radi ispitivanja od strane policije su pooštřavani kako bi se izbegla zloupotreba ovlašćenja policije i povrede osnovnih ljudskih prava i sloboda. Sudija za prethodno ispitivanje mora da potvrdi ovu meru u roku od 48 časova i to na zahtev tužioca.

²⁵ *Arresto in flagranza* je zakonom određeno kao lišenje slobode lica uhvaćenog u samom izvršenju krivičnog dela ili neposredno nakon toga, sa oduzetim predmetom ili drugim dokazom u posedu koji ukazuje na učinjeno delo.

²⁶ A. Bošković, V. Kulić, "Italijanski model prethodnog krivičnog postupka", *Kultura polisa*, god. IX, posebno izdanje 1, Beograd 2012., 141.

U slučajevima propisanim Zakonom, policija može i bez naloga suda da izvrši pretresanje i oduzimanje imovine, ali je u obavezi da u roku od 48 časova obavesti tužioca koji verifikuje radnje policije. Policija radi zaplene prosledjuje tužiocu zatvorena pismena, a u slučaju hitnosti kako bi se obezbedili dokazi, tužilac može odobriti otvaranje i upoznavanje sa sadržinom prepiske. Samostalno ovlašćenje policije je da prikuplja dokaze i obezbeđuje tragove izvršenja krivičnog dela, izradi neophodne skice.

Ovlašćenja policije su pojačana u smislu da radnje koje preduzima nisu predmet bilo kojeg pravog preispitivanja od strane tužioca, sudije koji ispituje ili suda na glavnom pretresu, osim u retkom slučaju kada ovi organi podnose krivične prijave protiv policije.²⁷ Faza istrage je neformalna i njeni rezultati se po pravilu ne mogu koristiti kao dokaz na suđenju, pa se u formalnom smislu ne mogu ni izdvojiti kao nezakoniti dokazi, ukoliko su povređene procesne odredbe prilikom prikupljanja podataka i informacija od strane sudske policije.

Iako se ne može uputiti kritika što se sudska policija klasifikuje kao tehnička funkcija javnih snaga, pažljiv osmatrač, mogao bi da zapazi da je služba sudske policije više suštinska: doprinos načelu podele vlasti i kočnica i ravnoteže.²⁸ Sudska policija je deo izvršne vlasti, pa je kao učesnik u krivičnoprocesnoj fazi pre suđenja koja zahteva pojačane garancije osnovnih ljudskih prava i sloboda, pod kontrolom organa pravosuđa sa kojim zajednički deluje.

Zakonom o policiji RS (član 14 stav 1) koji uređuje nadležnost ministra, predviđeno je da ministar može da zahteva posebne izveštaje, u vezi sa radom policije, a u pogledu mera i radnji koje policija preduzima u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku, posebne izveštaje može da zahteva samo radi postupanja po zahtevu javnog tužioca, odnosno suda. Navedena odredba Zakona bila je predmet reforme u poslednjoj izmeni ZOP ("Sl. glasnik RS", br. 6/2016).²⁹ Postavlja se pitanje da li je nova odredba predviđena isključivo kao način realizacije člana 44 stav 2 ZKP u kome je jedino regulisana inicijativa javnog tužioca za

²⁷ A. S. Goldsteint , M. Marcu, "The Myth of Judicial Supervision in Three "Inquisitorial" Systems: France, Italy, and German", *The Yale Law Journal* vol. 87, 2/77, 258.

²⁸ V.S. Pisano, 226.

²⁹ U prethodnom Zakonu o policiji bilo je predviđeno da ministar unutrašnjih poslova ima pravo da bude redovno informisan o radu policije kao i da zahteva izveštaje, podatke i dokumenta u vezi sa radom policije, da daje policiji smernice i obavezna uputstva za rad, da može naložiti policiji da u okviru svoje nadležnosti izvrši određene zadatke i preduzme određene mere i da mu o tome podnese izveštaj, a zadržava navedena ovlašćenja do trenutka kada javni tužilac bude obavešten o krivičnom delu i preuzme upravljanje nad policijskim postupanjem u pretkrivičnom postupku. Ukoliko se političkom nivou da mogućnost da vodi ili da kontroliše istražne aktivnosti policije, naročito neposredno nakon otkrivanja krivičnog dela, što je odlučujući momenat za svaku istragu, prisutan je rizik od neprikladnog političkog uticaja -V. Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji, *Vodič za primenu Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije*, Beograd 2015., 25.

postupanje ministra na taj način što u slučaju kada policija ne postupi po zahtevu javnog tužioca, javi tužilac po potrebi može obavestiti nadležnog ministra, ili je u pitanju drugačija intencija zakonodavca. Kada bismo posmatrali nadležnost ministra u kontroli rada policije u vezi sa ZKP, mogao bi se izvesti zaključak da kontrola rada policije uvek mora početi od inicijative javnog tužioca, ali se postavlja pitanje da li se u slučaju *obavesti* podrazumeva postojanje *zahteva*. Stoga je neophodno upotpuniti i precizirati odredbe oba zakona koje se odnose na kontrolu rada policije.

4. Pravni položaj javnog tužilaštva i sudske policije u Španiji

Španija je ratifikovala sve međunarodno odobrene zakone, poštujući ljudska prava, kako na evopskom i međunarodnom, tako i na supranacionalnom nivou.³⁰

Javni tužioci imaju isti pravni položaj kao sudije. Ustav reguliše njihov položaj u delu koji se odnosi na sudsku vlast. Ustavnopravni položaj je osnažen garancijama u skladu sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Preporukom Saveta ministara o ulozi javnog tužioca u sistemu krivičnog pravosuđa *REC (2000) 19*. Ustavom se predviđa uloga javnog tužioca u unapređenju funkcija pravosuđa, u zaštiti vladavine prava, istovremeno i prava građana i javnog interesa, kako po službenoj dužnosti, tako i na zahtev stranaka.³¹ Takođe se ističe uloga javnog tužioca da štiti nezavisnost sudova kao i da obezbedi da se pred sudovima ostvaruje društveni interes. Kao ustavna i zakonska načela javnog tužilaštva istaknuta su načela jedinstvenog delovanja i hierarhijske subordinacije, a javno tužilaštvo obavlja svoje dužnosti u skladu sa principima vladavine prave i nepristrasnosti. Pravni položaj javnog tužilaštva uređen je Zakonom 50/1981, od 30. decembra, kojim se reguliše *Estatuto Orgánico del Ministerio Fiscal*. U Španiji je tužilaštvo, takođe, uređeno kao kolektivni organ, što proizilazi iz odredbe da svi nosioci tužilačke dužnosti (naziv tužioci) nastupaju kao predstavnici institucije (član 23).³² Javno tužilaštvo ima funkcionalnu autonomiju u okviru pravosuđa. Pored toga, državnog tužioca imenuje Kralj na predlog Vlade, a nakon pribavljenog mišljenja Opštog Saveta za pravosuđe. Državni tužilac predlaže Vladi nosioce tužilačkih dužnosti. Pred sudovima se formiraju javnotužilačke kancelarije, pri čemu se za

³⁰ J.L. Gomez Colomer, "The right to a defence in the criminal procedure of the young spanish democracy", *Lex ET Scientia International Journal* vol. 2, 20/2013, 115.

³¹ Preporuka Saveta ministara *REC (2000) 19* predviđa da javni tužioci moraju da budu osposobljeni da štite ljudska prava i slobode, prava i osumnjičenih i žrtava i svedoka, da zahtevaju da se obezbedi da krivično pravosuđe funkcioniše što efikasnije.

³² M. Škulić, G. Ilić, *Novi zakonik o krivičnom postupku Srbije, Reforma u stilu "Jedan korak napred – dva koraka nazad"*, Beograd 2012., 156.

teritoriju cele države formiraju i specijalne javnotužilačke kancelarije (za trgovinu drogama, koruptivna krivična dela i za organizovani kriminal), a kraljevskim dekretima se vrše izmene u javnotužilačkoj organizaciji.

U pravnom sistemu Španije uvode se posebni mehanizmi ostvarivanja garancije nezavisnosti javnog tužilaštva. Radi obezbeđivanja veće nezavisnosti u obavljanju funkcija javnog tužilaštva, uvodi se neophodna intervencija Veća javnih tužilaca (*Junta de Fiscales de Sala*), najvećeg pomoćnog organa državnog tužioca u sudskim stvarima, uvek kada državni tužilac daje instrukcije subordinirajućim tužiocima u bilo kom slučaju koji se odnosi na članove Vlade, koju god procesnu ulogu imali.³³

Ustav pravi razliku između bezbednosne policije i sudske policije. Bezbednosne snage i korpusi, koji su u okviru Vlade, imaju dužnost da štite slobodno uživanje prava i sloboda građana i da garantuju bezbednost građana. Kao i u Italiji, sudska policija se predviđa i Ustavu Španije. Nacionalne, autonomne policijske snage – čak i neke lokalne snage – razvile su posebno jedinice “sudske policije”.³⁴ Pored toga, sudska policija može da traži pomoć bezbednosnih snaga i korpusa, kada joj je neophodna, radi obavljanja svojih dužnosti prema Zakonu (*Artículo 772 párrafo 2*). Obavljanje funkcija sudske policije u fazi istrage pod kontrolom je sudija i javnog tužilaštva. Razlika u ustavnopravnom položaju se ogleda u tome što se, na osnovu formulacije samog člana 126 iz koga proizilazi načelna obaveza sudske policije da o obavljanju svojih dužnosti tokom istrage obavestava sudije, sudove i javnog tužioca, može zaključiti da je faktički samostalniji karakter delatnosti sudske policije. Javno tužilaštvo daje naredbe i instrukcije sudskoj policiji. Pored toga, istražni sudija može narediti policiji i da sama preduzme neophodne mere u cilju određivanja prirode i okonosti dela (*Artículo 777*). Kada sprovodi svoje funkcije bezbednosti i prevencije kriminalnih aktivnosti, policija nastoji da sve više i više sprovodi istragu, što se prikladno može nazvati proaktivan rad policije, i nužno ne informiše detaljno o svakoj svojoj radnji javnog tužioca ili sudiju.³⁵ Najčešće, policijske snage rade same, a istražni sudija i javni tužilac primaju različite izveštaje koje su one napisale.³⁶ Međutim, kada su u pitanju slučajevi od velike važnosti i složeni slučajevi, odlučujuća je uloga istražnog sudije i/ili javnog tužioca.

³³ Boletín de información -Estatuto Orgánico del Ministerio Fiscal, http://www.mjusticia.gob.es/cs/Satellite/Portal/1292338956803?blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=ContentDisposition&blobheadername2=SuplementosBoletín&blobheadervalue1=attachment%3B+filename%3DEstatuto_Organico_del_Ministerio_Fiscal.PDF&blobheadervalue2=1215327820969, 03.04.2016.

³⁴ M. F. Aebi, M. Balcells, “The Prosecution Service Function within the Spanish Criminal Justice System”, *Eur J Crim Policy Res* 14/2008, 318.

³⁵ K. Ligeti, 705.

³⁶ M. F. Aebi, M. Balcells, 319.

Bez obzira što u praksi dolazi do izražaja aktivno delovanje policije, prihvata se evropsko – kontinentalni model odnosa javnog tužilaštva i sudske policije. U Španiji postoje “organske“ veze između tužilaštva i sudske policije, koja je odgovorna tužilaštvu za sprovođenje istraga, otkrivanje i hapšenje počinitelja krivičnih dela.³⁷ S jedne strane, Zakon ne predviđa policijsku istragu, dok sa druge strane, ne predviđa ni u kom trenutku je policija dužna da o pribavljenim informacijama vezanim za krivično delo obavesti javnog tužioca ili istražnog sudiju.

Član 17 Ustava Španije sadrži garancije prava na slobodu i bezbednost. Preventivno lišenje slobode ne može trajati duže nego što je nužno da bi se sprovedla istraga u cilju otkrivanja krivičnog dela, a osoba lišena slobode mora biti predata pravosudnim organima u roku od 72h ili puštena na slobodu. Habeas corpus procedura propisuje se zakonom kako bi se obezbedilo da bilo koja osoba koja je nezakonito lišena slobode bude predata odmah pravosudnim organima.

5. Ley de Enjuiciamiento Criminal, Estatuto Orgánico del Ministerio Fiscal

Zakon predviđa dužnosti i ciljeve policije: otkrivanje krivičnog dela, preduzimanje neophodnih mera za proveravanje i otkrivanje učinioca, prikupljanje tragova, sredstava izvršenja krivičnog dela, dokaza za koje postoji opasnost da će se izgubiti i da ih učini dostupnim pravosudnim organima, kao i posebne dužnosti koje se odnose na žrtvu (*Artículo 282*). Pojam sudske policije takođe je funkcionalno određen i obuhvata subjekte koji pomažu sudijama, sudovima nadležnim u krivičnopravnoj materiji kao i javnom tužilaštvu i slede njihove instrukcije u pogledu krivičnih istraga i gonjenja učinilaca.³⁸ Sudska policija u Španiji ostvaruje direktnu procesnu komunikaciju sa javnim tužilaštvom i/ili sa sudom, što ima za posledicu da istražni sudija ili tužioci formiraju dosije o ponašanju policijskih službenika, koji pod njihovim nadzorom obavljaju funkciju sudske policije, i o tome obaveštavaju svakog semestra njihove nadređene (*Artículo 298*).

Kada se radi o krivičnim delima organizovanog kriminala, istražni sudija i nadležni tužilac koji je dužan da odmah obavesti istražnog sudiju,

³⁷ M. Škulić, G. Ilić, 136.

³⁸ Član 283 taksativno nabroja lica koja čine pravosudnu policiju kada obavljaju navedene funkcije: službena lica upravnih organa koja su zadužena za javnu bezbednost i gonjenje; zaposleni ili podređeni u okviru bezbednosne policije; gradonačelnici, zamenici gradonačelnika, predsednici opština; šefovi, službenici i pripadnici civilne garde i bilo kojih javnih snaga čija je funkcija gonjenje učinilaca; stražari, nadzornici i drugi policijski službenici gradskih i seoskih opština; čuvari planina, polja, njiva, porotnika ili potvrđenih od strane administracije; službenici posebnih zatvorskih korpusa; sudski izvršitelji i potčinjeni sudovima; službenici Centralnog organa za saobraćaj zaduženi za tehničke istrage saobraćajnih nezgoda.

donošenjem obrazložene odluke mogu odobriti službenicima policije da deluju u svojstvu prikrivenog islednika.

Zakon o krivičnom postupku predviđa mogućnost da sudska policija direktno obaveštava javnog tužioca ili istražnog sudiju o izvršenom krivičnom delu. Organski zakon o javnom tužilaštvu sadrži opšte procesne odredbe. U njemu je regulisana načelna mogućnost da javni tužilac interveniše u krivičnoj proceduri, da predlaže sudu da se usvoje preventivne mere, da se prijavi izvršenje krivičnog dela direktno javnom tužilaštvu, kao i ovlašćenja javnog tužioca u tom slučaju. Kada javni tužilac primi krivičnu prijavu može da je prosledi sudu ili da je arhivira, u kom slučaju obaveštava podnosioca krivične prijave. Ako je potrebno da se razjasne činjenice navedene u krivičnoj prijavi ili izveštaju, javni tužilac može da naredi policiji da preduzme radnje radi provere navoda. Javni tužilac može da primi izjave od osumnjičenog u prisustvu advokata. Ova procedura može trajati šest meseci, a izuzetno državni tužilac može produžiti njeno trajanje. Takođe, u Organskom zakonu predviđaju se ovlašćenja javnog tužioca da preduzme prethodne procedure u cilju lakšeg obavljanja funkcija koje mu zakon daje (skraćeni postupak).

U delu koji reguliše skraćeni postupak, članom 770 Zakona predviđena je dužnosti sudske policije, kada ima saznanja da je izvršeno krivično delo, da odmah izađe na lice mesta i da preduzme predviđene mere: da obezbedi prisustvo lekara ili medicinskog osoblja; fotografisanje i snimanje lica mesta; prikupljanje i čuvanje tragova, instrumenata ili dokaza za koje postoji opasnost da će se izgubiti, da bi ih stavili na raspolaganje sudu; pomeranje leša pronađenog na putu gde cirkuliše saobraćaj i postupanje u hitnim situacijama u vezi sa pronađenim lešom (opisivanje i obezbeđivanje lica mesta); prikupljanje ličnih podataka od lica zatečenih na mestu izvršenja krivičnog dela; privremeno oduzimanje potvrde o registraciji i vozačke dozvole od lica za koje postoji sumnja da je izvršio krivično delo.

Takođe, u delu koji reguliše skraćeni postupak, Zakon predviđa da javni tužilac daje sudskoj policiji opšte i pojedinačne instrukcije radi najefikasnijeg izvršenja funkcija, da interveniše u proceduri, da traži od istražnog sudije da izvodi dokaze, da usvoji preventivne mere i da ih ukine, kao i da traži da se završi istraga. (*Artículo 773 párrafo 1*).

Nakon saznanja da je izvršeno krivično delo, sudska policija sadejstvuje sa tužilaštvom i sudom pri čemu se u izvesnim slučajevima predviđa mogućnost samostalnog delovanja u određenoj meri. Policija sačinjava izveštaj o preduzetim radnjama i njihovim rezultatima (*atestado*) i podnosi krivičnu prijavu sa prilogima javnom tužiocu ili istražnom sudiji. Policija ima zakonsku mogućnost da, ukoliko joj je nepoznat učinilac krivičnog dela, zadrži izveštaj koji je sačinjen za tužilaštvo ili sud, osim kada su u pitanju izuzeci predviđeni Zakonom. S druge strane, službenici sudske policije dužni su da preduzimaju bez odlaganja mere koje je naložilo

javno tužilaštvo i koje se odnose na dokazivanje krivičnog dela i otkrivanje učinilaca i svega što je odredio istražni sudija i da sačine izveštaje o svom postupanju. Zakon detaljno reguliše situaciju kada policijski službenici ne mogu da izvrše nalog i da napišu izveštaj u određenoj formi. O preduzetim merama moraju obavestiti sud ili javno tužilaštvo u roku od 24 sata, osim u slučajevima predviđenim Zakonom. Izveštaji i obaveštenja u drugoj formi, kao rezultat preduzetih istraživanja smatraju se krivičnim prijavama. U slučaju kršenja obaveze obaveštavanja predviđa se disciplinska odgovornost policijskog službenika.

Detaljno su regulisane dužnosti policije u slučaju lišenja slobode koje se odnose na davanje pravnih pouka i žrtvi. Zakon reguliše više slučajeva u kojima je sudska policija dužna da uhapsi lice (lice koje je pokušalo da izvrši krivično delo, zatečeno *in flagranti* itd.) i vezuje se za propisanu kaznu, ili bez obzira na propisanu kaznu, ocenu da raniji život ili okolnosti dela ukazuju da se lice neće odazvati na poziv suda i za postojanje razumnih osnova da veruju da je lice učestvovalo u krivičnom delu. Predviđena je dužnost da se lice u roku od 24 časa preda sudiji koji je najbliži mestu hapšenja, dok prekoračenje roka povlači krivičnu odgovornost prema krivičnom zakonu. Zadržavanje policije radi ispitivanja podleže posebnoj habeas corpus proceduri. Istražni sudija kontroliše zakonitost zadržavanja, a posebnim zakonom se predviđa veći broj lica koja imaju pravo na pravni lek (i javni tužilac i ombudsman).

Ukoliko posmatramo sadašnje faktičke promene i tendencije koje se odnose na ulogu i nadležnost istražnog sudije, trend je da se javnom tužiocu sve više i više ostavlja istražna kontrola, a policiji vodeća uloga u istragama pod uputstvima javnog tužioca.³⁹ S jedne strane, složeno i neprecizno formalno regulisanje ovlašćenja organa postupka u ranoj fazi procedure, ostavlja slobodan prostor za zloupotrebe procesnih ovlašćenja, što dalje može da ima reperkusije na prava učesnika u postupku. S druge strane, Zakon posebnu pažnju posvećuje pravnim poukama datim od strane policije. Detaljno se regulišu pouke koje policijski službenici daju kako osumnjičenima tako i žrtvama krivičnih dela i na taj način se policiji daje posebna uloga u zaštiti osnovnih ljudskih prava, čiji su integralni deo osnovna procesna prava učesnika u postupku. *Ne verujem da policija treba da se kontroliše radi garantovanja prava. Ako je tako, omanuli smo i ne možemo govoriti o demokratskoj policiji. Verujem da nam je policija potrebna upravo da bismo garantovali prava.*⁴⁰

³⁹ B. Elsner, B. Aubusson de Cavarlay, P. Smit, 228.

⁴⁰ J. L. Traperó Álvarez, "Prevención e investigación del delito. Crimen organizado y corrupción", *Revista Catalana de Seguretat Pública*, mayo 2010, 205.

6. Zaključak

U većem delu Evrope, uočljiva je tendencija uvođenja javno – tužilačke istrage i kontinentalna koncepcija odnosa između javnog tužioca i policije prema kojoj je, u prethodnoj proceduri, od otkrivanja krivičnog dela, odnosno od momenta saznanja javnog tužioca za izvršeno krivično delo, rukovodeća uloga javnog tužioca. Ovu koncepciju odnosa prihvata i krivičnoprocesno zakonodavstvo Italije, uprkos adverzijalnim elementima krivičnog postupka, kao i krivičnoprocesno zakonodavstvo Španije, koje karakterišu inkvizitorski elementi u fazi istrage. U Italiji javno tužilaštvo je integralni deo pravosuđa, te uživa sve garancije sudske vlasti. Oba zakonodavstva regulišu ovlašćenja pravosudne odnosno sudske policije u ranoj fazi krivične procedure. Termin sudska policija je funkcionalan i označava policijske službenike sa ovlašćenjima u sprovođenju istrage, a od pravnog položaja javnog tužilaštva i policije zavisi ostvarivanje načela podele vlasti. Procesni odnos između sudske policije i tužioca uspostavlja se od momenta saznanja tužioca da je izvršeno krivično delo. Javni tužilac ima jasna ovlašćenja da utiče na obavljanje policijskih poslova, te na karijeru policijskih službenika. *Codice di procedura penale* predviđa da državni tužilac raspolaže pravosudnom policijom, posebno izdvaja krivičnu prijavu policije, a detaljno reguliše ovlašćenja pravosudne policije u fazi istrage, pri čemu jasno određuje koje radnje pravosudna policija može da preduzima samostalno. Sa druge strane, ovlašćenja pravosudne policije su pojačana, imajući u vidu da je istraga neformalna faza. U pravnom sistemu Španije zadržana je nadležnost istražnog sudije u sprovođenju istrage, ali je faktička tendencija da se javnom tužiocu sve više i više ostavlja istražna kontrola, a policiji vodeća uloga. Postoje posebni mehanizmi ostvarivanja garancije nezavisnosti javnog tužilaštva. Pored toga, ističe se uloga javnog tužioca da štiti nezavisnost sudova. Obavljanje funkcija sudske policije u fazi istrage pod kontrolom je sudija i/ili javnog tužilaštva, a u fazi istrage sudska policija uspostavlja procesni odnos sa istražnim sudijom i/ili javnim tužiocem, što često zavisi od faktičkih kriterijuma. Posmatrajući primer Španije, možemo izvesti zaključak da nepostojanje jasnih, preciznih formalnih kriterijuma kojima se razgraničava uloga organa postupka, može da otvori vrata pravnoj nesigurnosti i zloupotrebama procesnih prava, što u materiji krivičnog prava može da uslovi naročito teške posledice. Posebno se da istaći jačanje položaja policije kao organa postupka, te kao nužna, zakonom formulisana uloga policije u zaštiti osnovnih ljudskih, te procesnih prava, pre svega putem davanja prethodnih neophodnih pouka učesnicima u postupku.

Pozitivno pravo Republike Srbije ne sadrži garancije nezavisnosti niti efektivne garancije samostalnosti javnog tužilaštva od uticaja drugih

organa vlasti i političkih uticaja, što je neophodno za ostvarivanje funkcija krivičnog gonjenja. Stupanjem na snagu novog Zakonika o krivičnom postupku, uvedena je javnotužilačka istraga. Jasno se razgraničava faza predistražnog postupka i istrage i definiše uloga organa postupka. Međutim, na tužilaštvo se prenose ovlašćenja nezavisnog sudskog organa, a javnotužilaštvo ne uživa garancije nezavisnosti, što je neophodna pretpostavka radi ostvarivanja podele vlasti. Pored toga, nova uloga javnog tužioca, zahteva usklađivanje Zakonika o krivičnom postupku sa Zakonom o javnom tužilaštvu i Zakonom o policiji, naročito u pogledu novih pravnih sredstava i mehanizama, uvedenim Zakonikom, što se može očekivati da bude pravac buduće reforme.

Ivana Miljus, M.A.

Judicial Assistant, The First Magistrate Court in Belgrade

**RELATION BETWEEN JUDICIAL POLICE AND PUBLIC
PROSECUTOR IN ITALY AND SPAIN
- THE NEED FOR THE REFORM OF LEGISLATION**

Summary

Author in the work analyzes the provisions of two European legislations, in which the preliminary phase of criminal procedure is differently regulated in its basis. The role of public prosecutor and judicial police in Italy and Spain comes from the foundation of Constitution which supplies necessary guarantees of fundamental human rights and freedoms and separations of powers.

The matters of consideration are concept of judicial police, power of judicial police and public prosecutor and mechanisms of efficiency of public prosecutor unto performance of police affairs and the position of police officers. The aim of the work is to select tendencies through the comparative law analysis along with critical review, to point out the examples of acceptable and necessary solutions, as well as the need for adjustment of law of Republic of Serbia and the directions of future reform of legal and procedural position and the relations between the authorities conducting proceedings.

The visible thing is the tendency of introduction of public prosecutorial investigation. In Republic of Serbia, the powers of independent

court authority are transferred unto the public prosecutor who do not carry the privilege of independence that is necessary assumption on account of achievement of separation of powers. Additionally, the new role of public prosecutor demands the adjustment of procedural provisions concerning the new legal instruments and mechanisms.

Key words: public prosecutor, judicial police, human rights, separation of powers.